

Β'.
Συνεχίζουμε την έ-

πιστοποίησή της έ-

πικής μάχης της Γρα-
βίας:
"Ο Όδυσσεύς Άν-
δρουτσός, όταν διή-
θηνε το φονικό βόλι
του κατά του μετό-
που του Χιανών Λα-
βίσιου, ήξερε βέβαια
το ήθικό αποτέλεσμα
του ή έφερε στην
ψυχή των Μουσουλ-
μάνων ό θάνατος του
δημοκρατικού του
αρχηγού. Και το έκα-
νε ειληθές, για να δι-
ακοφεί κάθε περί ίστο-
ρική των Έλλήνων
επίδειξη του Όμφο Βρ-
ώνη.

ΕΝΔΟΣΕΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Συνέχεια και τέλος της επίκειης μάχης. Η τρεις έφοδοι των Τούρκων. Πώς υφρεμι-
ζονται εκ κόκκινων μπαράκια. Το ήφρατισε του θανάτου. Ο Φαρχάκης και η του-
φεκόβεργκ του. Πώς έπιατνε και πως έφαρχώθηκε ένας λαγός. Η ηρωική έξοδος από
το Χάνι. Ο ένταφαρισμός του Καπλάνη. Άλλα έπεισοδια.

νων χτυπούν στο σω-
ρό και θεράσκουν άν-
θρώπους και άλογα.
Τά πλομάτα, γύρω
από τη μάντρα, γί-
νονται και αυτά έμ-
πλόια, γιατί είνε σω-
ροί τόρα. Και ό Ό-
μέο Παύσης βλέπει
την άποτυχία του και
φρονιάζει...

Έέλος, μετά τη δύ-
ση του ήλιου, ή μά-
χη έπαυε και ό
Τούρκος άποτραβή-
χτηκαν έξω από το
δάστυμα που θα
μπορούσε να φτάσει
σημεία του κομμοί.
και ποιάσοντας αυ-
τιά το πλοχίοστο
έδεινω ημάλιστα του

Έφρονόσε τους τραυνοίς του θανάτου.

Κατά το διάστημα της φονικής εκείνης ημέρας, ανέβηκαν δι-
άφορα έπεισοδια προσωπίως άνωταίς του τ αναίφρει άκούη ή προ-
φοική παράδοσι. Παράδειγμα το ακόλουθο:

Μαζώ με τους προμήτορες της Γραβίας ήταν κι ο Γιάννης Φα-
ρχάκης, περιήμιμος άματόκός, και σπουδαίης Έσοχισμένος. Όταν
έλοπον, στην τρίτη έφοδο, ό Τούρκαλβανό έπιτασαν ός στις τουφε-
κίστες των Έλλήνων, ένας Άλβανός άπολαξε την γυναίκα του Φαρχά-
κη, και τραβώντας την έξω, τούβαλε
την τουφεκόβεργα. Μα ο Φαρχάκης, άτά-
ραχος, έλε από διελανό σιχαλομιαστή του:
—Νά, πάρε και το διζό μου το του-
φέκι, και με την τουφεκόβεργά σου γλύψ-
ε τα και τα δυό, και γράι-γράει δίνε μου
να σίχνω. Νά τους ήμαε τους παλιοπορ-
αίτες...

Κι Έτσι, ο άλάφειτος εκείνος σημαδει-
τής έσοτσίσε ός είνισι έχθροός.

ΠΑΛΗΟΗ ΓΟΙΗΤΑΙ

Ελα, Μαρλώ, ένα φίλι μονάχα να σου δώσω.

Βλέπεις, στον πόλεμο πετώ,
Με το φίλι που σου έζρω
Χιλιάδες θά σκοτώσω.

—Καλό παλληκαράκι μου, μην είσαι
πανισόαρξας,
Χτύπα στον πόλεμο γερά
Κι' όσους σκοτώσεις στη σειρά
Τόσα φίλια θά πάρεις.

—Μαρλώ μου, το φίλικό σου για φυ-
λαχτό μου θάξω..

—Α, τού πολέμου τά παιδιά
Έχουν από στήθος την καρδιά
Για φυλαχτό μονάχο.

—Έγκληση κι' άν απ' τόν πόλεμο νεκρό
[με φέρουν πίσω...]
λαχτό μου θάξω..

—Νεκρό ; έ, άλλο μη ήρξεις,
Θά με φίλησης νικητής,
Νεκρό θά σε φιλήσω...

Δ. Ι. ΚΟΚΚΟΣ

Και πρόκειται. Μανιασμένοι οι Τούρκαλβανοί, ώμησαν πυρώνι και
τρομαξοί, άλαλίζοντες έναντιον του Χανιοφ, ζητούντες να σκοπι-
άσιν τον χλευσιμένον εκεί Έλληνας.

"Αρχεται τότε—γράφει ό ιστορικός—γενικός πυροβολισμός των
όλιγων Έλλήνων κατά του πυκνού και παραχώδους σώματος των
πολεμιών". Οι άγριοι Άλβανοί, για να μη βλέπουν τ' άδικότητα της
σφαλείας με το άριστόν πυρίσιό τα μάτια τους και φθάνανε στο
μαρτύριό του. Τον σπάρωνον με τά χέρια τους, με τους ώμους, τον
τρυτώνον με τίς χαντζάρες και μερικοί ά-
γρυπίζοντα με ταξούρια να σάσουν την
ζώνηνα αλλά χοστήν πόρτα. Άλλοι, φτά-
νοντες στις τουφεκιάδες, άράζανε τίς
κάνες των Έλληνικών βλήτων, άλλα του-
φεκίζοντα και πέτρων νεκροί, στη αίψη
του τοίχου.

Κραυνοίς θανάτου Έφράτο το Χάνι από
πυρώνι. Τά χυμιατά των έθελών άπώνον
έλαύνον τον και άραβώνοντα. Και ό Ζαλο-
χώσιτας γράφει:

Ούτ' έν όπλον τις μάτην πανίξει,
Ούτ' έν όπλον εις μέτην βροτεί,
Κάθε βόλι νερούν πετά
Και τά κρέατα κρίζει!

Έέλος, ό Τούρκος καταλιβερώνον ότι
θεοαίζοντα ματαίως και άποτραβόντα...
Δέν έφροφθησαν όμως ε' αναίλόβητα, και
δειτάζονταν να όρμησαν και πάλιν. Οι
Έλληνες τους έπεδέρχθησαν με την ίδια
άποασοτίζοντα και τους έδέρχθησαν για
δεύτερη φορά.

Ο Όμφο Βρώνηος έστρεψε από πέραι και
ασφάλως, προστατούμενος από ένα με-
γάλο βόλι, παρακολούθησε τί μάχη,
δαγκώνοντας τά γείλη ή όδηγ.. Σε μια
στιγμή βγαίνει από το πρόσωπό του, φτά-
νει στους Τούρκαλβανούς του που είχαν
πύλι έσοχισμένη, και λυσώντας από θυ-
μό, φρονιάζει, παρακάλει, Έσοχίζει: Υπό-
σχεσια τά πάντα, λάφρα, άμοιβές, θα-
λάσιν. Παράδεισι, και τους έσοχισέοντα να
έπισηρήσουν και τρίτη έφοδο!

Η Έφοδος αυτή όπνεζε σημαδρότερη και
άποασοτίζοντα. Μερικοί Τούρκοι
καταβρόχωνον ε' άνέβηον στο περυσίσματα
και να μετρήσουν στο σαμάρη της μάντρας
τά κόκκινα μπαράκια τους. Η έπισηρία
αυτή ήλεκτροίσε τους άλλους, φθάνον στη
μάντρα, τη ζώνηνα και όι Έλληνες βλέ-
νον ότι το Χάνι κινδυνεί να κρηκεθί...
Άλλά, ό Όδυσσεύς είνε πανταξό παρών. Η βροντόδης φωνη του
ακούγεται νικηχική, ένανό από το σάλαγο της μάχης, δυναμίονε
το θάρρος των συντρόφων του, διεσπένει την άμυνα. Και τά κόκκινα
μπάρια γερμίζοντα, ό Τούρκος πέτρωνον νεκροί ή λαθόμενοι
και άποσθογορούν για τρίτη φορά, τσακισμένοι, κατατρομασισμένοι.

Κατά την έφοδο αυτή έσοτίζθηκε μέσα στο Χάνι, από τηφλή
έχθρική σημεία, ό Άθανάσιος Καπλάνης, ένας από τους πιστότε-
ρους φίλους του Όδυσσεύς. ***

Κατά το μεσημέρι, ό Όμφο Βρώνηος, «ό άγέροχος και θαρσύς
νικητής των Οσοσουλών», άγέρο μίσοσ πνέοντασ έναντιον του Άν-
δρουτσου, ανακάλει πολεμικό σημείοσιό από τους άνωτέρους άξιώμα-
τικούς του. Στην άρχη τους έπέστειλε για την άποτυχία τους, άμεί-
σως όμως τους έδωσε θάρρος, έπροσάβησε να έφερθήσι τη φιλοτιμία
τους κι' έτσι κατέβηθησε να προκάλειση νέα έφο-
δο πέζων και ίπαύων.

Οι πέζοι όμοιον με τά γατακάνια γυνεία, λαγαίως τρέξον όι έξιπλοοι Σλαχίδες με τ' ά-
ράκια άτια τους. Έτσι τά βόλια των Έλλή-

χωρήσει. Άπεγάσισι λοιπόν να έγκαταλίγησι το Χάνι και βήθη ση-
μείονας σε αυτό και τους συντρόφους του.

"Όπως στη μάχη της ημέρας, έτσι για την Έξοδο τους της νε-
κτός, ό Όδυσσεύς ένακούσε σταταζιστάτα το σχέδιο.
Έν πρώτους, διάταξε να ένταφισον το λείψανο του ηρωικού
Άθανάσιου Καπλάνη, του μ ό ν ο ν νεκρού από τους Έλληνες,
Μέσα στην αυλή του Χανιοφ, την αυλ καθαρή, τά παλληκαριά Έσο-
χων έναν τάφο, κι' έκει έφεραν κι' έβαλαν το νεκρό σύντροφο τους.
Με Έξοσιό το κεφάλι, γύρω από το λάζκο, τά παλληκαριά άκου-
σαν το «Πιστεύω εις ένα Θεόν...» που το έλεσ απαύ ό Άρχηγός
τους.

—Αιονία ή μνήμη του... φώναζαν έστρατα όλοι.
Και τον κατέβασαν από λάζκο και όσο μπορούσαν άνδρό-θα, έ-
σάψασον το λείψανο με χόμα.

Έπειτα, εμάθησαν και περιέμωνα να προ-
χωρήση ή νύκτα να Έφρονάσιν όι Τούρκοι.

Πέφνονταν ή όφρα, Οι Τούρκοι, κομρασιμέ-

νοι από τὸν ἀγῶνα τῆς ἡμέρας, βιθίστηκαν στὸν ἔντο, ἐμπιστευόμενοι στὸς νυχτοφρονιμῶς, ποὺ εἶχαν τοποθετήσει σὲ διάφορα γύρω σημεῖα.

Ἡ σιωπὴ εἶχε πέσει βαρεὰ στὸν κόμμο τῆς σφαγῆς, σὲ ζωντανούς καὶ σὲ σκοτωμένους.

Αὐὸ ὄφρας πρὶν νὰ φέξῃ, ὁ Ὀδυσσεὺς διέταξε ν' ἀναρροθῶν ἀπὸ τὴν ἀνατολίτικη πόρτα ἡ μεγάλη πέτρας ποὺ εἶχαν βάλει ἀπὸ τὴ προηγουμένη μέρα γιὰ στρωμάτια. Καὶ δὴν ἐξετελέσθη ἡ διαταγή του, ἐβγήκε πρώτος ἔξω καὶ βεβαίωθηκε ὅτι κανεὶς Τοῦρκος δὲν τοὺς παρανόλαγε. Στανάριζε μέσα καὶ εἶπε στὸν Γκούρα:

— Γκούρα εὐὸ πρότος με τὸς δίκους σου!

Ὁ Γκούρας με τὰ παλληκάρια του ἐβόγγαν ν' ἐπρωχώρησαν ἀλαφροπελάτιον. Ἐπειτα, βγήκε καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς με δίκους τοὺς λοιπούς. Ἀκολούθησε ἔσπισο καὶ ὁ Χατζῆς με τοὺς δύο γιουῦς του.

Ἐπρωχώρουσαν ὅλοι ἄριζα «δδενόμεντες ἐπὶ τῶν κειμένων πτωμάτων», γράφει ὁ ἱστορικός.

Ἐξάρνα, ἕνας ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους φρονιμῶς ἀντελήφθη τὴν ἔσοδο τῶν Ἑλλήνων, ἐπρωβόλησε, καὶ τότε ὅλοι οἱ Ὀθωμανοὶ ἐξέπλησαν καὶ πήραν τὰ δῶλα... Στὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή, ὁ Ὀδυσσεὺς βγάξει τὴν πιστόλα του, πυροβολεὶ φρονίζοντας:

— Ἀπάων τους, παιδιά!

Καὶ ὄρμα πρώτος αὐτῶς, με σηκωμένο τὸ μαγαζάνι...

Οἱ Ἀἷθανοὶ, μόλις ἄκουσαν τὴ βροντηρὴ ζωνιγὴ τοῦ τρομεροῦ «Γκασοῦ Ποσά», (ἔτσι ὠνόμαζαν τὸν Ὀδυσσεὺς), ἐπρωβόλησαν, ἀνοίξαν δρόμο μέσα στὶς τάξεις τους καὶ οἱ Ἑλληνες ἐπέλασαν, σφάζοντες ὅσους προχωρούσαν. Τότε, στὸ παλληκάρσιο ἐκείνο πέρασμά τους, ἔπασ νεκρὸς ἀπὸ βόλι δεύτερος σὺντρομος τοῦ Ἀνδρούτσου, Ἀθανάσιος καὶ αὐτῶς: ὁ Ἀθανάσιος Σερφῆς...

Λίγο πρὸ πέρα οἱ ἄριζες ἔπασαν ἔπασο σὲ κενότερο Τοῦρκικό σομα, ἀλλὰ γρήγορα ἔξωσαν καὶ ἀποικροβήθηκαν.

Με τὸν ἰδρωτὰ στὸ μέτωπο, με τὴν κρομφάνεια στὴν φρυγὴ, οἱ Ἑλληνες πήραν κατόνι τὸ ψηλοματι ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ Χιμό, ὅπου καὶ σταμάτησαν. Ἦσαν κερταὶ! Ἐξεδικηθήσαν τὸ Θανάση Ἀγιά, καὶ νὰ τους τόμα! πέταξαν σὺν ἄριζοι στὶς κρομφρογαριμῆς. Καὶ ὁ Ζαϊκοκόστας γράφει:

— Εἰς γραμμὴν, παλληκάρια, σταθήτε!

Ὁ νιὸς τοῦ Ἀνδρούτσου μετὰ, Κε' εἰς τὰ μάτια του λάμει ἡ καρδιά.

— Παλληκάρια χαρήτε!

Ἐκατὸν δεκοκτὼ εἶδα ὅλοι Κε' ἔδαμάσατε τόσους ἔχθρους! Δύο μόνον ἄριζες κερχούς Τῶν ἀπίστων τὸ βόλι!

Τὸ πρῶτο, ὁ Ὀμέρ Βρονιμῶς ἐπλήρκε στὸ μικρὸ ὄχιρρομα, ποὺ εἶχαν ἀρῆσει οἱ Ἑλληνες, καὶ ἀπόρσσε πρὸς μιὰ φροντὰ ἀνθρώπου μέσα σ' ἕνα πλίνθιο χῆμα, μαπόσαν ν' ἀντισταθῶν σ' ἕνα ὀλόκληρο καὶ γενναῖο στρατό...

Μέσα στὸ Χῆμα τῆς Γραβιάς ὁ Ὀμέρ Πασσὰς ἔμεινε ὀκτὼ μέρες. Ἐθαψε τοὺς νεκρούς του, 342 τὸν ἀριθμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἀξιωματικοὶ. Οἱ λαβομένοι Τοῦρκοι ἦταν διπλάσιοι καὶ τοὺς ἔσπειλε στὴ Λαμία, νὰ γιαντεροῦν.

Τὸ κατόρθωμα τοῦ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου ἐτόνωσε πολὺ τὸν Ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος ἦταν στὴν ἀρχὴ του. Ἀζήμια καὶ Ἐφροπαιζῆς ἐφμεριφῶδες ἀνέφεραν με θαυμασμο τὸ Χῆμα τῆς Γραβιάς. Κε' ἔτσι τὸ φτωχικό Χῆμα πέρασ στὴν ἱστορία καὶ λάμει σὺν καλλιμάριμος καὶ φροσποτόλιστος ναὸς Ἀδῆς!

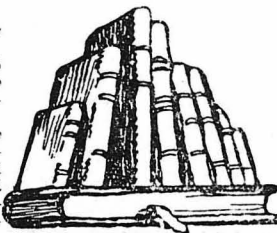
ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΚΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ

Μπορεὶ κανεὶς ν' ἀναγνωρίσῃ, ἀπὸ τὸ χροῖμα τῶν ματιῶν τὸ εἶδος τῶν διαφόρων ἐγκλημάτων;

Αὐτὸ πολὺλάχιστον ἰσχυρίζεται ἕνα εἰδικὸ φροσικό περιοδικὸ βασίζόμενο στὶς σχετικῆς παρατηρήσεις ποὺ ἔκανε ὁ κ. Καλόλοφ, ὁ διεθνεντικὸς τὸ ἀνθρωπομετρικὸ σταθμοὺ τῆς Πετροπόλεως.

Σύμφωνα λοιπὸν με τὶς παρατηρήσεις τοῦ Ρόσσοῦ αὐτοῦ σοφοῦ, κάθε κατηγορίας ἐγκληματίας ἔχει ξεχωριστὸ χροῖμα ματιῶν. Ἐτσι οἱ δολοφῶνοι καὶ οἱ κλέφτες ἔχουν μάτια κιστανά. Οἱ καταραχῶν καὶ οἱ ἀπατεῶνες κισνελλιά. Οἱ ἀλῆτες γαλιῶνα ἀνοικτὰ. Τέλος κισμαῖς κατηγορίας οἱ ἐγκληματῆς δὲν ἔχουν μάτια μαύρα ἢ γαλιῶνα σκοῖρα.

ΞΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Η ΑΝΤΑΔΟΥΖΑ

(Τὸν ΧΑ-ΙΝΕ)

Εἶδατε μεσ' στὴ Βαρκελώνη, Μιὰν Ἀνταλοῦζα μαροματὰ, Ἠλιοκαμένη καὶ γλομῆ, Γλυκεῖα σὰ φηνοπῶρο βράδου; Εἶν' ἡ διὰ μου ἐφρομένη, Εἶν' ἡ Μαριζῆς Ἀγαπῆ.

Ἦς ἀμῆροσα τραγοῦδια, Ἐμνομαχῆσα γιὰ κείνη, Καὶ ξενητῶθηκα σιγὰ Ἀντίορο στὰ παραθύρῃ τῆς Μόνου τὸν ἰσοῖο τῆς νὰ βλέπω Ἀλ' τίς κρομφῆρες νὰ περνοῦ.

Εἶνε διὰ μου καὶ σὲ μένα Ὅσα τὰ ζῶντα τῆς ἀνῆρων, Καὶ τὸ κρομῆ τὸ μαρῶ, Τὰ κρομφῶνα τῆς τὴ ζεῖλη, Καὶ τὰ μαλιῶ τῆς, ποὺ μαενόνα Ἀξίζοντες βασιλικο.

Λιζὸς μου ὁ λαμπρὸς λαμῶς τῆς, Ὄταν τὸν κίλην καὶ κρομῆτα, Καὶ τὸ κρομῆ τὸ μαρῶ, Καὶ τὸ ἀρῶτο ποδαρῆ, Ἦ λυγρὴ μέση καὶ ἡ ὀμπα, Ποῦ τῆς κρομῆ εἰς τὸ πλεῖρο.

Ὄταν ἡ κρομῆ τοῦ ματιοῦ τῆς Μεσ' στὰ ματόλαδῃ τῆς λάμρη, Μὰ τὸν Θεὸ! κανεὶς ποθεῖ Μόνου τὸ νῆσι τὸν ν' ἀγγίξη, Εἰς τῆς μαρῆτας τῆς τὴν ἀκρη Κε' ἄς τὸν κρομῆσουν νὰ ζαθῆ!...

Ἐλα, πιστὸ παιδί, μαζὸ μου, Φῶ δῆς ἀπόψε πατινάδες, Ποῦ δὲν ἀποῖστησαν ποτε, Καὶ τοὺς κλητήρες μαρῆσιμῶς; Νὰ βλαστημῶν ἄτ' τὴν Τοῖσοσ Ἰοαμὲ τὸν Γουαδελῆτε.

Τὶ φρομῆτες, σὺν μεθῶσι Ἀπὸ τῆς ἐφροτα, καὶ κίλην Τὸ κρομῆτα ἡμθανῆς; Νέονες φλόγες τὰ φιλιά τῆς Καὶ λέξῆς ἀφροστες προφῶρον Ποῦ δὲν τίς ἀκροσε κανεὶς.

Καὶ τί κρομῆ, τί παρῆνιῶρα, Κάθε πρῶο ἄμα ἐπῆνῆσι!... Εἰς τὸν κρομῆτῆ τῆς κρομῆτῆ Στένη νὰ σφῆξῃ τὸν κρομῆ τῆς Καὶ στὸ πλεῖρο τῆς ἡ κρομῆνεζ Ἀκροῖν καὶ τρῆζον δονατῆ!

Ο ΓΕΡΟ ΜΠΕΚΙΑΡΗΣ

(Τὸν ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ)

Ἐλα, γλυκεῖα μου κρομῆφῆρα, Νομῆζο πὸς με ξεανενῶνῆσι Ἦ δροσῆρη σου ὄμορμα, Εἰνε μεσῶντῃ καὶ γέρος, Ποῦ τὸν παυῆνῆ ἡ ποδαρῶ Νὰ ἡουγῆσῃ σφῆτε πειῶ.

Αὐὸ χροῖμα τόμα με δονῆνεζ ν' ἀπὸ κρομῶ στὸ νοῦ μου τόμα Τὸ βῆσανὸ μου νὰ σοῦ πὸ! Ἀν' ἡμροσὸ ν' ἀνθῆξο πλεόν, Ἀπόψε σοῦ τὸ φρομῆρον καὶ μαθε πὸς σὲ ἀγαπῶ!

Δὲν θέλω τ' ἄσπρο σου κρομῆκα Μὲ τίς δονῆνεζ νὰ τὸ σκληραῖνεζ, Θέλω νὰ τόξειε μαρῶ, Θέλω νὰ εἶσαι σὺν κρομῆνα καὶ δροσῆρο νὰ μένη πάντα Τὸ μέτωπο σου τὸ γλυκὸ.

Ἀλλὰ σὲ βλέπο κρομῆφῆρη, Φοδῶμα πὸς εἰς τὴν κρομῆ σου Ἄλλος κανεὶς δῆξει κρομῆ... Μῆν κίλη; Σ' εἶ παῖνον γιὰ γυναικῆ Κάνο γιὰ σένα διαβῆρη Κε' ὁ κρομῶς δῆ θελεῖ ἄς πῆ.

Δέξον, κρομῆ, τὸν ἐφροτῶ μου Νέο κρομῆζῶντα πρῶστατη, τὰ κρομῆταῖα τὰ κρομῆ, Ἦσοῦ με τὰ θερμῆ φιλιά σου Ζεστῆνεζ πάλι τὴν κρομῆτῆ μου Ὅς κρομῶς ἦταν μιὰ φρομῆ!

Ἐλα, μὴ κανεὶς πλεόν νῆσι, Βῆστα κρομῆτη, Μαριγῶ, Δὸς μου τὴν κρομῆτῆ μου κρομῆκα καὶ κρομῆτῆ μου κα' ἕνα ἀγῶ!...

Μεταφράσεις ΓΟΥΣΤΑΥΟΥ ΛΑΦΩΝ